

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 133, 168, 214 IR
225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Suėmimas yra pati griežčiausia kardomoji priemonė, kuri gali būti taikoma tik visiškai įsitikinus, kad kitomis kardomosiomis priemonėmis, įtvirtintomis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) XI skyriuje, nėra įmanoma pasiekti tikslų, numatytų BPK 119 straipsnyje. Pažymėtina, kad suėmimas yra vienintelė kardomoji priemonė, kurią pritaikius, asmeniui atimama laisvė baudžiamojo proceso metu (galimai ir viso proceso metu), dėl ko maksimaliai apribojamos visos asmens pagrindinės (įskaitant procesines) teisės bei laisvės bei apsukinamos šių teisių „normalus“ įgyvendinimas, kas neabejotinai suponuoja itin neigiamų procesinių padarinių, įskaitant asmens psichologinius išgyvenimus, atsiradimą. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, pavirtintos 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 224.11. punkte įtvirtintas tikslas, kad „<...>sumažinsime įkalintų ir bausmę atliekančių asmenų skaičių“, įpareigoja įtvirtinti tokį teisinį reglamentavimą, kuris sukurtų prielaidas užtikrinti, kad suėmimas būtų taikomas kuo rečiau ir tik tuo atveju, kada visiškai nėra galimybės taikyti kitų, švelnesnių, kardomųjų priemonių. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekiant užtikrinti kuo retesnę pačios griežčiausios kardamosios priemonės – suėmimo, taikymą, kardomųjų priemonių skyrimo sistema, įtvirtinta BPK XI skyriuje, turi būti tinkamai subalansuota, logiška ir užtikrinanti, kad teismas, sprenddamas klausimą dėl suėmimo paskyrimo ar jo termino pratęsimo, visais atvejais turėtų aiškiai reglamentuotą galimybę paskirti alternatyvią, švelnesnę kardomąją priemonę, kuria taip pat būtų įmanoma pasiekti BPK 119 straipsnyje įtvirtintus tikslus¹.

Taip pat pažymėtina, kad BPK 225 straipsnyje įtvirtintų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teisingumo taisyklių paskirtis yra tinkamai subalansuoti skirtingų instancijų teismų darbo krūvį ir užtikrinti, kad aukštesniųjų grandžių teismai pirmoje instancijoje nagrinėtų tik pačias sudėtingiausias ir sunkiausias nusikalstamas veikas. Tačiau BPK normų, reglamentuojančių aukščiausiųjų grandžių teismų nagrinėtinų klausimų, analizė atskleidė tai, kad aukštesnės instancijos teismai (apygardų teismai, Lietuvos apeliacinis teismas) nagrinėja pirma ar apeliacine instancija ne tik pačias sudėtingiausias ir pavojingiausias nusikalstamas veikas, tačiau itin didelę dalį savo žmogiškųjų išteklių skiria pakankamai nesudėtingų baudžiamųjų bylų nagrinėjimui. Taip pat pažymėtina, kad apygardų teismai papildomai yra itin apkrauti su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu tiesiogiai nesusijusiomis funkcijomis, tokiomis kaip nesudėtingų ir dažnai nepagrįstų procesinių skundų pertekliniu nagrinėjimu. Teisingumo ministerijos vertinimu, toks didelis darbo krūvis (įskaitant papildomas su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu tiesiogiai nesusijusias funkcijas), tenkantis ypatingai apygardų teismas, ženkliai apsunkina šių teismų galimybę savo kompetencijas koncentruoti į greitą ir efektyvų sudėtingiausias baudžiamųjų bylų, kuriose sprendžiamas klausimas dėl pavojingiausių nusikaltimų, išnagrinėjimą. Šią poziciją taip pat patvirtina ir teisėjų bendruomenė, ne kartą nurodydama (Teisėjų taryba 2019-04-03 raštas Nr. 36P-44-(7.1.10) ir 2020-01-09 raštas Nr. 36P-4-(7.1.10)), kad būtina optimizuoti ir tinkamai subalansuoti aukščiausiųjų grandžių teismų darbo krūvius bei racionaliau ir efektyviau panaudoti aukštesnės instancijos teismų turimus žmogiškuosius ir darbo laiko išteklius.

Atsižvelgiant į tai, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 133, 168, 214 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama:

1) pakeisti užstato skyrimo teisinį reglamentavimą, siekiant užtikrinti, kad baudžiamojo proceso įstatyme būtų įtvirtintas aiškus ir tinkamas aptariamoms kardamosios priemonių skyrimo, pakeitimo ir įvykdymo mechanizmas, kuris suteiktų platesnes galimybes taikyti užstatą, ir sumažintų ydingas galimybes perteklinai skirti ir (ar) pratęsti griežčiausią kardomąją priemonę – suėmimą.

¹ Kardamosios priemonės gali būti skiriamos siekiant užtikrinti įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą, bylos nagrinėjimą teisme ir nuosprendžio įvykdymą, taip pat siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms.

2) užtikrinti, kad aukščiausiųjų grandžių teismai (apygardų ir Lietuvos apeliacinis teismas) efektyviau panaudotų turimus žmogiškuosius išteklius, teisėjų kompetencijas ir patirtį, nagrinėjant tik pačias sudėtingiausias baudžiamąsias bylas, tuo tikslu keičiant skundų dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą ir ikiteisminio tyrimo nutraukimo nagrinėjimo tvarką bei praplečiant BPK 225 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų baudžiamųjų bylų dėl sunkių nusikaltimų, kuriuos pirma instancija nagrinėja apylinkių teismai, sąrašą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius – Teisingumo ministerija. Įstatymo projektą parengė Teisingumo ministerijos Baudžiamosios justicijos grupės (vadovė Simona Mesonienė, tel. 2662873, el. paštas s.mesoniene@tm.lt) patarėjas Martynas Dobrovolskis (tel. 2662899, el. paštas m.dobrovolskis@tm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

1. Pagal šiuo metu galiojančias BPK nuostatas, užstatas gali būti skiriamas kaip viena iš švelnesnių kardomųjų priemonių, siekiant BPK 119 straipsnyje įtvirtintų tikslų. BPK 133 straipsnyje reglamentuojama užstato skyrimo, įvykdymo tvarka bei pasekmės, kylančios dėl aptariamoms kardomosios priemonės pažeidimo². BPK 133 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad „užstato dydį nustato šią kardomąją priemonę skiriantis pareigūnas ar teismas, atsižvelgdamas į nusikalstamą veiką, įtariamajam gresiančios bausmės dydį, įtariamojo ir užstato davėjo turtinę padėtį bei jų asmenybes“, tačiau aptariamame straipsnyje nėra nustatytas konkretus užstato dydžio nustatymo momentas. Kartu pažymėtina, kad BPK 133 straipsnio 3 dalis, reglamentuodama kardomosios priemonės – užstato, skyrimo nutarimo ar nutarties turinį, numato, kad „<...> nutarime ar nutartyje pažymima, kokioje banko įstaigoje įtariamasis ar užstato davėjas sumokėjo nustatyto dydžio piniginę įmoką, ir nurodomas įmokos dokumento (kvito) numeris <...>“. Dėl to darytina pagrįsta išvada, kad užstato dydžio nustatymas ir sumokėjimas turi įvykti iki nutarties ar nutarimo skirti kardomąją priemonę – užstatą, paskelbimo dienos.

Atsižvelgiant į tai, aptiriamas užstato reglamentavimas vertintinas kaip neišsamus ir sukeliantis esminių praktinių užstato taikymo problemų. Pažymėtina, kad galiojantis ydingas reglamentavimas iš dalies užkerta kelią teismui, net ir matant potencialią galimybę griežčiausią kardomąją priemonę – suėmimą pakeisti švelnesne, jį pakeisti į užstatą. Dėl nepakankamai reglamentuotos užstato skyrimo bei sumokėjimo tvarkos, teismo teisė pakeisti suėmimą į užstatą yra nepagrįstai apribota. Pavyzdžiui, tuo atveju, kai asmuo yra laikinai sulaikomas BPK 140 straipsnyje nustatyta tvarka, kardomosios priemonės – suėmimo, paskyrimo klausimas turi būti išspręstas per 48 valandas. Atsižvelgiant į tai, kad teismas turi priimti sprendimą (nutartį) per 48 valandas, praktiškai nėra galimybės per tokį trumpą laiką ne tik objektyviai nustatyti konkretų mokėtino užstato dydį, bet ir jį įmokėti į teismo ar prokuratūros depozitinę sąskaitą iki nutarties paskelbimo momento. Dėl šios priežasties, teisėjas, net ir matydamas galimybę pasiekti BPK 119 straipsnyje įtvirtintų tikslų taikant užstatą, negali jo paskirti, kadangi esamas BPK reglamentavimas leidžia paskirti užstatą tik tuo atveju, jeigu atitinkamas subjektas, įtvirtintas BPK 133 straipsnio 1 dalyje, *savarankiškai jau yra įmokėjęs atitinkamą pinigų sumą į aptariamą sąskaitą ir pateikęs teismui apmokėjimą patvirtinantį dokumentą*, kas dažnu atveju tiesiog nėra įmanoma. Tuo atveju, jeigu užstatas nėra įmokėtas iki nutarties paskelbimo dienos, užstato skirti perspektyviai (t. y. numatant jo įmokėjimą ateityje) nėra galima. Kartu pažymėtina, kad dėl vertinamo reglamentavimo nepakankamumo aukštesnės instancijos teismas taip pat susiduria su aptariamoms kardomosios priemonės praktinio taikymo problemomis. Šiame kontekste pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu žemesnės instancijos teismas nustato atitinkamo dydžio užstatą, kuris jau buvo faktiškai įmokėtas BPK 133 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto subjekto į teismo ar prokuratūros depozitinę sąskaitą, aukštesnės instancijos teismas, nagrinėdamas prokuroro skundą dėl kardomosios priemonės – suėmimo, pakeitimo švelnesne, ir manydamas, kad žemesnės instancijos teismas paskyrė per mažo dydžio užstatą, *neturi teisės padidinti*

² Jei įtariamasis pažeidžia kardomąją priemonę – užstatą, jam gali būti paskirta kita kardomoji priemonė, o užstatas pereina valstybei. Dėl to, kad kaip užstatas sumokėta pinigine įmoka pereina valstybei, priimamas nutarimas ar nutartis, arba tai pažymima nuosprendžio rezoliucinėje dalyje.

mokėtino užstato dydžio, kadangi toks veiksmas BPK taip pat nėra reglamentuotas. Dėl šios priežasties, aukštesnės instancijos teismas neturi kitos galimybės, kaip tik panaikinti žemesnės instancijos teismo nutartį, kuria skirta švelnesnė kardomoji priemonė (šiuo atveju – užstatas) ir toliau tęsti pačios griežčiausios kardamosios priemonės taikymą, nors toks taikymas nėra būtinas ir yra per griežtas bei neproporcingas siekiamiems tikslams pasiekti.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad galiojantis teisinis reglamentavimas gali būti laikomas siurprizinio pobūdžio ir nepagrįstai varžyti įtariamojo ar kaltinamojo procesines teises. Pažymėtina, kad BPK 133 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas subjektas, įmokėdamas atitinkamo dydžio užstatą į teismo ar prokuratūros depozitinę sąskaitą, paliekamas spėlioti, ar jo sumokėta užstato suma laikytina pakankama svarstyti galimybę taikyti švelnesnę kardomąją priemonę. Tuo atveju, jeigu jis „neatspėjo“ pakankamo užstato dydžio, teismas atmesdamas pateiktą prašymą ar skundą pakeisti suėmimą švelnesne kardomąja priemone, toliau tęsia pačios griežčiausios kardamosios priemonės taikymą, nors aptariamasis subjektas turėjo galimybę įmokėti pakankamą užstato sumą. Aptariama praktinė užstato taikymo problema taip pat yra sąlygota galiojančio užstato teisinio reglamentavimo, kuris šiuo metu laikytinas ydingu ir galimai prieštaraujančiu teisinio aiškumo, tikrumo bei teisėtų lūkesčių principams, nepagrįstai apribojančiu teismo teisę priimti teisingą sprendimą, kartu galimai pažeidžiančiu įtariamųjų bei kaltinamųjų teisę į efektyvias gynybos priemones. Atsižvelgiant į tai, būtinos BPK pataisos, kurios įtvirtintų aiškų ir logišką kardamosios priemonės – užstato, nustatymo ir skyrimo mechanizmą, taip pat reglamentuotų kardamosios priemonės – suėmimo, pakeitimą užstatu.

2. BPK 168 straipsnis reglamentuoja atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą bei skundų dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą nagrinėjimo tvarką. BPK 168 straipsnio 1 dalis numato, kad prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą tuo atveju, jeigu „<...> nurodyti duomenys apie nusikalstamą veiką yra akivaizdžiai neteisingi ar yra aiškos šio Kodekso 3 straipsnio 1 dalyje³ nurodytos aplinkybės <...>“. Taip pat BPK 212 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti pagrindai, kada gali būti nutrauktas ikiteisminis tyrimas. Prokuroras nutarimu gali nutraukti pradėtą ikiteisminį tyrimą tuo atveju, jeigu „<...> ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja, kad yra BPK 3 ar 3² straipsnyje numatytų aplinkybių arba kai ikiteisminio tyrimo metu nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo <...>“. Aptariamas teisinis reglamentavimas iš esmės sukuria prielaidas ikiteisminio tyrimo pareigūnams bei prokurorui užtikrinti, kad ikiteisminis tyrimas dėl konkrečios nusikalstamos veikos būtų pradėdamas tik visapusiškai įvertinus pirminę informaciją apie galimai padarytą nusikalstamą veiką ir tuo atveju, jeigu pirminėje skundo, pareiškimo, pranešimo pateikimo stadijoje nustatomi aiškūs pagrindai, kurie leistų pagrįstai manyti, kad baudžiamasis persekiojimas būtų nepagrįstas arba apskritai negalimas (pavyzdžiui, atsisakant pradėti ikiteisminį tyrimą, kadangi asmuo nusikalstamos veikos padarymo metu dar nebuvo tokio amžiaus, nuo kurio jis atsako pagal baudžiamuosius įstatymus), suteikta teisė ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui motyvuotu sprendimu atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą. Kartu BPK yra įtvirtinama galimybė pradėjus ikiteisminį tyrimą jį nutraukti, jeigu yra nustatomas bent vienas iš BPK 212 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų pagrindų. Aptariamas BPK teisinis reglamentavimas iš esmės užtikrina efektyvų ikiteisminio tyrimo pareigūnų bei prokuroro žmogiškųjų išteklių bei valstybės finansų panaudojimą, kadangi užkertamas kelias pradėti visiškai nepagrįstus ir užtikrinama galimybė nutraukti neperspektyvius ikiteisminius tyrimus, kurių atlikimas atima itin vertingą aptariamų subjektų darbo laiką bei valstybės biudžeto lėšas. Kartu yra užtikrinama, kad asmenų atžvilgiu nebūtų pradėti nepagrįsti baudžiamieji persekiojimai, galintys suvaržyti įtariamų

³ 1. Baudžiamasis procesas negali būti pradėdamas, o pradėtas turi būti nutrauktas:

- 1) jeigu nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių;
- 2) jeigu suėjo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas;
- 3) asmeniui, kuris nusikalstamos veikos padarymo metu dar nebuvo tokio amžiaus, nuo kurio jis atsako pagal baudžiamuosius įstatymus;
- 4) jeigu nėra nukentėjusiojo skundo ar jo teisėto atstovo pareiškimo arba prokuroro reikalavimo pradėti procesą tais atvejais, kai procesas gali būti pradėtas tik pagal nukentėjusiojo skundą ar jo teisėto atstovo pareiškimą arba prokuroro reikalavimą;
- 5) mirusiajam, išskyrus tuos atvejus, kai byla reikalinga mirusiajam reabilituoti arba kitų asmenų bylai atnaujinti dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių;
- 6) asmeniui, kuriam įsiteisėjo teismo nuosprendis dėl to paties kaltinimo arba teismo nutartis ar prokuroro nutarimas nutraukti procesą tuo pačiu pagrindu;
- 7) jeigu egzistuoja Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso V skyriuje numatyta baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė;
- 8) asmeniui, kurį atsisakya persekioti baudžiamąja tvarka Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo prevencijos įstatymo nustatytais pagrindais.

asmenų teises bei sukelti negatyvias pasekmes tiek asmens reputacijai, tiek turtiniams interesams, o nepakankamai pagrįsti ikiteisminiai tyrimai gali būti efektyviai ir greitai nutraukiami.

Nekvestionuojant aptariamo teisinio reglamentavimo būtinumo bei pagrįstumo, atkreiptinas dėmesys į ikiteisminio tyrimo pareigūnų ar prokuroro sprendimų, susijusių su atsisakymu pradėti ikiteisminį tyrimą ar ikiteisminio tyrimo nutraukimu, apskundimo tvarką. BPK 168 straipsnio 5 dalis numato, kad „Ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą gali būti skundžiamas prokurorui, o prokuroro nutarimas – ikiteisminio tyrimo teisėjui. Jeigu prokuroras nepanaikina nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą, jo sprendimas gali būti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui. Ikiteisminio tyrimo teisėjo priimtas sprendimas skundžiamas šio Kodekso X dalyje nustatyta tvarka. <...>“. Pažymėtina, kad šiuo metu BPK įtvirtintas apskundimo mechanizmas sukuria prielaidas skundus dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą, nagrinėti *net iki 3 pakopų*⁴. Analogiškas reglamentavimas yra įtvirtintas ir BPK 214 straipsnio 4 dalyje, kurioje numatyta, kad skundas dėl prokuroro nutarimo nutraukti ikiteisminį tyrimą BPK 212 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytais atvejais⁵, „<...> gali būti skundžiamas aukštesniajam prokurorui, kuris privalo išnagrinėti skundą ne vėliau kaip per dvidešimt dienų nuo jo gavimo. Jei aukštesnysis prokuroras atsisako patenkinti skundą, šis jo nutarimas gali būti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui. Ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas dėl skundo, taip pat šio straipsnio 2 dalyje numatytas ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas gali būti skundžiami šio Kodekso X dalyje nustatyta tvarka“. Turint omeny, kad galiojantis BPK teisinis reglamentavimas užtikrina *tik vieną peržiūrą* nuteistojo ar išteisintojo baudžiamosios bylos, kuris pirmosios instancijos nuosprendžiu yra pripažįstamas kaltu padarius nusikalstamą veiką ir kuriam kyla pačios sunkiausios teisinės pasekmės (bausmė bei teistumas), manytina, kad ženkliai platesnė galimybė skusti iš *esmės mažesnio sudėtingumo bei savo esme nedideles neigiamas pasekmes asmenims sukeliančius* nutarimus atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą ar nutraukti ikiteisminį tyrimą, įtraukiant į šių skundų nagrinėjimą net aukščiausiųjų grandžių (apygardos) teismus, yra *neproporcinga* teisinio reguliavimo priemonė, *nepagrįstai apkraunanti* apygardos teismus jų kompetencijos neatitinkančių nesudėtingų ikiteisminio tyrimo klausimų nagrinėjimu, kurie savo ruožtu sudaro labai didelę dalį apygardų teismų darbo krūvio.

Šiame kontekste pažymėtina, kad *dvių pakopų* nutarimo peržiūra yra pakankama visapusiškai išnagrinėti ir priimti teisingą sprendimą dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą ar prokuroro sprendimo nutraukti ikiteisminį tyrimą. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad atlikus Europos e-teisingumo portale pateiktos informacijos, apie kitose Europos Sąjungos valstybėse įtvirtintą galimybę nukentėjusiems apskusti sprendimus atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą ar nutraukti ikiteisminį tyrimą, analizę, matyti, kad *didžioji dauguma Europos Sąjungos valstybių* (pavyzdžiui, Latvija, Estija, Čekija, Vokietija, Olandija, Ispanija, Suomija ir kt.) *apskritai numato tik vienpakopę* aptariamų procesinių sprendimų apskundimo galimybę. Kartu pažymėtina, kad 2017 m. viso buvo priimti *net 57 tūkstančiai* prokurorų nutarimų atsisakyti pradėti, sustabdyti ar nutraukti ikiteisminį tyrimą, kurie visi galėjo būti skundžiami iki pat apygardos teismų. Šiame kontekste taip pat paminėtina, kad apygardų teismai papildomai yra itin apkrauti nesudėtingų, dažnai nepagrįstų skundų nagrinėjimu, susijusių su atsisakymu pradėti ikiteisminį tyrimą bei ikiteisminio tyrimo nutraukimu, taip pat papildomai nagrinėja klausimus, susijusius su Europos arešto orderio išdavimu bei asmenų perdavimu į kitas valstybės baudžiamajam persekiojimui ar bausmei atlikti, ikiteisminio tyrimo metu skiriamų kardomųjų priemonių paskyrimo bei apskundimo klausimus, nagrinėja skundus dėl žemesnės instancijos teismo nutarčių BPK X dalyje nustatyta tvarka, sankcionuoja kriminalinės žvalgybos veiksmus. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad vertinamas teisinis reglamentavimas, numatantis aptariamų sprendimų patikrą *net dvejuose teismų instancijose*, yra *neproporcingas* sprendžiamų klausimų sudėtingumui ir *nepagrįstai apkrauna* apygardų teismus teisėjų kompetenciją neatitinkančių

⁴ Taip pat teismų praktikoje pasitaiko ir tokių atvejų, kad prokuroro sprendimas skundžiamas ne tiesiogiai ikiteisminio tyrimo teisėjui, o aukštesniajam prokurorui ir tik po to ikiteisminio tyrimo teisėjui, kas dar labiau padidina skundų dėl atsisakymo pradėti ikiteisminį tyrimą nagrinėjimų skaičių.

⁵ Ikiteisminis tyrimas nutraukiamas:

1) kai ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja, kad yra šio Kodekso 3 ar 3² straipsnyje numatytų aplinkybių;

2) kai ikiteisminio tyrimo metu nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo;

klausimų nagrinėjimu, todėl apygardų teismai negali efektyviai panaudoti turimų žmogiškųjų išteklių sudėtingiausių ir sunkiausių baudžiamųjų bylų nagrinėjimui. Kartu pažymėtina, kad dėl aukščiau nurodytų aplinkybių susidaręs apygardos teisėjų darbo krūvis esmingai trukdo per kuo trumpesnę laiką išnagrinėti pačias sudėtingiausias baudžiamąsias bylas, dėl ko nukenčia visuomenės, nukentėjusiųjų bei pačių kaltinamųjų interesas sulaukti teisingumo.

3. BPK 214 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „Šio Kodekso 212 straipsnio 3–9 punktuose numatytais atvejais ikiteisminis tyrimas nutraukiamas ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimu, kuris patvirtina prokuroro nutarimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo.“, tačiau BPK nėra apibrėžtas ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimo forma bei turinys. Manytina, kad siekiant teisinio aiškumo ir atsižvelgiant į nusistovėjusią teismų praktiką, kurioje ikiteisminio tyrimo nutraukimas aptariamais atvejais yra patvirtinamas skundžiama ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi, būtina BPK įtvirtinti tikslią aptariamo ikiteisminio tyrimo teisėjo procesinio sprendimo formą.

4. BPK 225 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos baudžiamųjų bylų teisingumo taisyklės, kurių pagrindu sprendžiama ar baudžiamosios bylos nagrinėjimas pirma instancijas yra priskirtinas apygardų, ar apylinkių teismams. Šiame straipsnyje išskiriami du teisingumo pagrindai. Pirmasis yra susijęs su padarytos nusikalstamos veikos pavojingumu, o antrasis pagrindas yra nukreiptas į specialų subjektą, kuris yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn nepriklausomai nuo padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad bendroji taisyklė yra numatyta, kad apygardos teismai nagrinėja baudžiamąsias bylas dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų, išskyrus tas baudžiamąsias bylas dėl sunkių nusikaltimų, kurie yra išskirti⁶ aptariamame straipsnyje, taip pat bylas, kuriose kaltinamieji nusikalstamos veikos padarymo metu buvo Respublikos Prezidentu, Seimo ar Vyriausybės nariais, Konstitucinio Teismo teisėjais, teisėjais ar prokurorais. Šiame kontekste pažymėtina, kad aptariamame straipsnyje išskirtų baudžiamųjų bylų dėl sunkių nusikaltimų, kurias pirma instancija nagrinėja apylinkių teismai, sąrašas yra pagrįstas nagrinėjamų nusikaltimų sudėtingumu. Dėl šios priežasties, atlikus Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) įtvirtintų sunkių nusikaltimų analizę ir atitinkamai įvertinus šių bylų sudėtingumą pasitelkiant viešą teismų sprendimų paiešką, pastebėta, kad dalis sunkių nusikaltimų, kuriuos pirma instancija nagrinėja apygardų teismai, dažnu atveju yra pakankamai nesudėtingos ir baigiamos supaprastinto proceso tvarka. Akcentuotina, kad teisingumo taisyklės ir jose numatytos išimties sistemiškai nesuderintos atsižvelgiant į baudžiamųjų bylų dėl atitinkamų sunkių nusikaltimų sudėtingumą. Pavyzdžiui, BK 199 straipsnio 3 dalyje, 199¹ straipsnio 2 dalyje, 199² straipsnio 2 dalyje, 200 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti sunkūs nusikaltimai dažnu atveju yra išnagrinėjami supaprastinto proceso (teismo baudžiamojo įsakymo ar pagreitinto proceso) tvarka, kas neabejotinai *pagrindžia šių bylų mažesnę sudėtingumą*. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad apylinkių teismai nagrinėja baudžiamąsias bylas dėl sunkių BK 260 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintų nusikaltimų (Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti <...>), todėl pagrįsta manyti, kad BK 199 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta itin kvalifikuota kontrabandos sudėtis, kuri dažniausiu atveju pasireiškia neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną, galėtų analogiškai būti nagrinėjama apylinkių teismuose. Kartu pažymėtina, kad dalis baudžiamųjų bylų dėl sunkių turtinių nusikaltimų (BK 178 straipsnio 3 dalis, 180 straipsnio 2, 3 dalys, 182 straipsnio 2 dalis), yra priskirtinos apylinkės teismų kompetencijai, todėl sistemiškai įvertinus kitus sunkius turtinius nusikaltimus (BK 181 straipsnio 2 dalis, 183 straipsnio 2 dalis, 184 straipsnio 2 dalis), kurių baudžiamosios bylos savo sudėtingumu yra analogiškos ar net mažesnio sudėtingumo, negu jau šiuo metu nagrinėjamos apylinkių teismuose, taip pat *turėtų būti priskirti* apylinkių teismų kompetencijai. Iš esmės tapatūs argumentai pateiktini ir dėl kitų sunkių nusikalstamų veikų, numatytų BK 151 straipsnio 2 dalyje, 220 straipsnio 2 dalyje, 246 straipsnio 2 dalyje, 253 straipsnio 2 dalyje, kadangi apylinkės teismai nagrinėja pirma instancijos net sudėtingesne baudžiamąsias bylas, dėl BK 149, 150 straipsniuose įtvirtintų sunkių nusikaltimų. Atsižvelgiant į Įstatymo projekto tikslą užtikrinti, kad apygardų teismuose pirma instancija būtų nagrinėjamos tik pačios sudėtingiausios baudžiamosios

⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnio 1 dalyje, 149 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, 150 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, 178 straipsnio 3 dalyje, 180 straipsnio 2 ir 3 dalyse, 182 straipsnio 2 dalyje ir 260 straipsnio 1 ir 2 dalyse,

bylos, kuriose vertinamos pavojingiausios nusikalstamos veikos, yra būtina sistemiškai praplėsti BK 225 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sunkių nusikaltimų, dėl kurių baudžiamąsias bylas pirma instancija nagrinėja apylinkių teismai, sąrašą. Pabrėžtina, kad analogišką požiūrį į BPK įtvirtintas teisingumo taisykles taip pat yra išreiškusi ir Teisėjų taryba 2019-04-03 rašte Nr. 36P-44-(7.1.10) ir 2020-01-09 rašte Nr. 36P-4-(7.1.10), kuriuose siūloma optimizuoti ir tinkamai subalansuoti aukščiausiųjų grandžių teismų darbo krūvius, praplečiant baudžiamųjų bylų dėl sunkių nusikaltimų, kuriuos pirma instancijas nagrinėja apylinkių teismai, sąrašą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad BPK 225 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų specialių subjektų, dėl kurių padarytų nusikalstamų veikų baudžiamąsias bylas pirma instancija nagrinėja apygardų teismai, sąrašas *turėtų būti praplėstas* ne mažesnę svarbą visuomenei turinčiais subjektais. Atsižvelgiant į tai, kad 2014 m. buvo įteisinti tiesioginiai savivaldybės merų rinkimai bei į šių subjektų užimamų pareigų bei veiklos svarbą visuomenės interesų tenkinimo kontekste, savivaldybių merų politinę bei teisinę įtaką savivaldybėje gyvenantiems asmenims, manytina, kad tokių asmenų padarytos nusikalstamos veikos pažeidžia ne tik konkrečius teisinius gėrius, bet ir neabejotinai pakerta visuomenės pasitikėjimą savivaldybių institucijomis, kas sudaro Lietuvos Respublikos pamatą. Dėl šių priežasčių yra tikslinga numatyti, kad savivaldybių merų padarytas nusikalstamas veikas pirma instancija taip pat nagrinėtų apygardų teismai.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

1. Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma iš esmės pakeisti BPK 133 straipsnį, reglamentuojantį užstato skyrimo bei įmokėjimo tvarką. Įstatymo projektu keičiamoje BPK 133 straipsnio 2 dalyje siūloma įtvirtinti, kad užstato dydį ir jo sumokėjimo terminą nustato šią kardomąją priemonę skiriantis prokuroras ar teismas, atsižvelgdamas į nusikalstamą veiką, įtariamajam gresiančios bausmės dydį, įtariamojo ir užstato davėjo turtinę padėtį bei jų asmenybes. Aptariamais pakeitimais įtvirtinama galimybė skiriant kardomąją priemonę užstatyti nustatyti konkretų terminą (3 dienos) užstatui sumokėti. Šiais pakeitimais yra išsprendžiama esminė užstato skyrimo teisinio reglamentavimo problema, susijusi su negalimumo paskirti aptariamą kardomąją priemonę tuo atveju, jeigu asmuo savarankiškai iki nutarties priėmimo ir paskelbimo dienos nėra sumokėjęs į prokuratūros ar teismo depozitinę banko sąskaitą pakankamo dydžio pinigines įmokos, kuri būtų pakankama BPK 119 straipsnyje įtvirtintiems tikslams pasiekti. Atsižvelgiant į tai, BPK 133 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinama aiški sąlyga, kada gali būti nustatytas trijų dienų terminas sumokėti nutarimu ar nutartimi paskirtą užstato sumą, numatant, kad tuo atveju, jeigu iki nutarimo ar nutarties skirti užstatą priėmimo dienos BPK 133 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys savarankiškai į prokuratūros ar teismo depozitinę sąskaitą nėra sumokėję pinigines įmokos, kuri būtų pakankama šio Kodekso 119 straipsnio tikslams pasiekti, užstatą skiriantis prokuroras ar teismas nustato trijų dienų terminą, per kurį turi būti sumokėtas nutarime ar nutartyje nustatyto dydžio užstatas. Šis terminas skaičiuojamas nuo nutarties ar nutarimo skirti užstatą įteikimo įtariamajam dienos. Dėl šios priežasties, ikiteisminio tyrimo teisėjęs, išnagrinėjęs skundą dėl suėmimo paskyrimo ar pratęsimo ir matydamas galimybę pasiekti BPK 119 straipsnio tikslus netaikant pačios griežčiausios kardomosios priemonės (suėmimo), turės visapusiškas teises prielaidas pakeisti suėmimą į švelnesnę kardomąją priemonę užstatą, nepriklausomai nuo to, ar asmuo nutarties priėmimo momentu bus savarankiškai sumokėjęs atitinkamo ir pakankamo dydžio piniginę įmoką į prokuratūros ar teismo depozitinę banko sąskaitą. Taip pat aptariamais pakeitimais būtų išspręsta ir analogiška užstato skyrimo problema aukštesnės instancijos teismuose, kadangi nagrinėjant prokuroro skundą dėl suėmimo nepaskyrimo ir kitos kardomosios priemonės paskyrimo, suėmimo termino nepratęsimo ir kitos kardomosios priemonės paskyrimo, aukštesnės instancijos teismui, abejojant žemesnės instancijos teismo paskirto užstato dydžio pagrįstumu ir pakankamumu, jis turės galimybę savarankiškai įvertinti mokėti užstato dydį ir, esant poreikiui, paskirti didesnę, negu žemesnės instancijos teismas, mokėtino užstato dydį, kuris turės būti įmokėtas per tris dienas nuo nutarties skirti užstatą įteikimo dienos.

Atsižvelgiant į tai, kad didele apimtimi yra keičiamas užstato skyrimo teisinis modelis, atitinkamai BPK 133 straipsnis yra pildomas nuostatomis, kurios aiškiai apibrėš visų subjektų turimas

pareigas bei atitinkamų pareigų neįvykdymo pasekmes, nepaliks nesureguliuotų kardamosios priemonės užstato skyrimo klausimų. Dėl šios priežasties, BPK 133 straipsnio 2 dalis yra papildoma numatant, kad nutarimu paskirtas užstatas įmokamas į prokuratūros depozitinę sąskaitą, o nutartimi paskirtas užstatas įmokamas į teismo depozitinę banko sąskaitą. Šiuo techninio pobūdžio pakeitimu siekiama aiškesnio užstato įmokėjimo reglamentavimo užtikrinant, kad BPK 133 straipsnio 1 dalyje nurodyti subjektai tiksliai žinotų į kurios institucijos depozitinę banko sąskaitą reikia įmokėti nustatyto dydžio užstatą. Kartu šie pakeitimai logiškai atspindi užstato skyrimo tvarką, kadangi tiek prokuroras nutarimu, tiek teismas nutartimi turi galimybę paskirti užstatą ir, manytina, kad užstatas visuomet turėtų būti įmokamas į jį skiriančio subjekto depozitinę banko sąskaitą. Taip pat aptariamo straipsnio pakeitimuose numatoma pareiga prokurorui ar teismui, nustatant mokėtino užstato dydį, įvertinti užstato davėjo savarankiškai sumokėtas pinigines įmokas į prokuratūros ar teismo depozitinę sąskaitą. Šio pakeitimo tikslas yra užtikrinti, kad asmuo, įmokantis užstatą aiškiai žinotų, kokią dalį jis jau yra sumokėjęs ir kiek jam yra likę sumokėti tuo atveju, jeigu prokuroras ar teismas nustato didesnę mokėtino užstato sumą. Atsižvelgiant į tai, kad užstato sumokėjimui gali būti nustatytas trijų dienų terminas, BPK 133 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims įtvirtinama pareiga sumokėjus nutarime ar nutartyje nustatyto dydžio užstatą, nedelsiant apie tai informuoti užstatą paskyrusį prokurorą ar teismą ir pateikti įmoką patvirtinantį mokėjimo dokumentą (kvitą).

Keičiamo BPK 133 straipsnio 3 dalyje įtvirtinamos pasekmės įtariamajam ar kaltinamajam, kurio atžvilgiu nustatyto dydžio užstatas per nustatytą terminą yra neįmokamas į prokuratūros ar teismo depozitinę banko sąskaitą per aptariamo straipsnio 2 dalyje numatytą terminą. Laiku neįmokėjus nustatyto dydžio užstato, ikiteisminį tyrimą kontroliuojantis prokuroras priima nutarimą pakeisti užstatą kita kardomąja priemone arba BPK nustatytais atvejais kreipiasi į ikiteisminio tyrimo teisėją ar teismą dėl griežtesnės kardamosios priemonės paskyrimo. Neatmestina prielaida, kad asmeniui paskyrus užstatą ir nustačius konkretų mokėtiną dydį, per nustatytą terminą užstatas gali būti neįmokėtas į teismo ar prokuratūros depozitinę banko sąskaitą, todėl turi būti įtvirtintas konkretus reguliavimas, tiksliai nustatantis, kokius veiksmus turės atlikti ikiteisminį tyrimą ar kaltinimą palaikantis prokuroras aptariamu atveju, siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti BPK 119 straipsnyje įtvirtinti tikslai. Kartu suvokiant tai, kad asmuo gali neįmokėti užstato per nustatytą terminą dėl objektyvių priežasčių (bankinės sistemos gedimai, staigi liga ir kt.), siūloma įtvirtinti teisę prokurorui ar teismui, atsižvelgiant į tai, kuris subjektas paskyrė užstatą, pratęsti užstato sumokėjimo terminą iki trijų dienų. Nutarimas ar nutartis pratęsti užstato sumokėjimo terminą tokiais atvejais būtų neskundžiami.

Atsižvelgiant į aptartus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, taip pat yra keičiamas BPK 133 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos kardamosios priemonės užstato skyrimo nutarimo ar nutarties turinys, papildomai įtvirtinant, kad nutarime ar nutartyje skirti kardomąją priemonę užstatą nurodomi užstato dydis, užstato sumokėjimo terminas, įtariamojo gyvenamoji vieta, kurios adresu turi būti siunčiami ikiteisminio tyrimo pareigūno ar teismo šaukimai, taip pat nurodoma, kad tuo atveju, jeigu užstatas skiriamas asmeniui, kuris savarankiškai nėra įmokėjęs pakankamo dydžio piniginių įmokos, nutarime ar nutartyje nurodoma prokuratūros ar teismo depozitinę banko sąskaitą, į kurią per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą turi būti sumokėtas nustatyto dydžio užstatas. Aptariamais pakeitimais užtikrins, kad nutarimo ar nutarties skirti užstatą turinys apimtų visus Įstatymo projektu siūlomus BPK 133 straipsnio pakeitimus, būtų aiškus ir tiksliai atspindėtų Įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti užstato skyrimo mechanizmą.

Tai pat pažymėtina, kad BPK 133 straipsnio 7 dalies pakeitimais siekiama įtvirtinti teisinį pagrindą esant užstato davėjo sutikimui, įmokėtą užstato sumą panaudoti paskirtai baudos bausmei įvykdyti ar civiliniam ieškiniiui patenkinti. Šiame kontekste pažymėtina, kad teismų praktikoje skiriant užstatą teismai nutartyse ar prokurorai nutarimuose nurodo užstato davėjo sutikimą, kad sumokėtas užstatas būtų panaudotas galimam baudos bausmės įvykdymui ar civilinio ieškinio patenkinimui. Atitinkamai teismų praktikoje matomi konkretūs atvejai, kada yra aptariama sumokėto užstato suma

yra panaudojama nuosprendžio vykdymo metu.⁷ Neabejotina, kad tuo atveju, jeigu užstato davėjas yra pats įtariamasis ar kaltinamasis, baudmės vykdymo procese galima nukreipti išieškojimą į jo paties įmokėto užstato sumą, tačiau visiškai priešinga išvada darytina su trečiaisiais asmenimis, kurie už įtariamąjį ar kaltinamąjį yra sumokėję užstatą. Nors Lietuvos apeliacinis teismas 2017-11-22 nutartyje 1S-348-483/2017 pasisakė, kad, norint panaudoti įmokėtą užstatą nuteistojo baudos baudmės įvykdymui, būtinas užstato davėjo (kuris nėra pats nuteistasis), sutikimas, tačiau BPK normų analizė atskleidė, kad tokio pobūdžio sprendimai baudžiamosios bylose yra nereglamentuoti ir neturi jokio teisinio pagrindo. Neabejotina, kad, esant užstato davėjo sutikimui, panaudoti sumokėtą užstatą galimos baudos įvykdymui ar civilinio ieškinio patenkinimui, neprieštarauja protingumo, teisingumo bei proporcingumo principams, tačiau, Įstatymo projekto autorių vertinimu, net ir pozityvūs teisiniai santykiai, kurie yra susiformavę išimtinai praktinėje baudžiamųjų bylų nagrinėjimo veikloje, privalo turėti įstatyminių pagrindą. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai įtvirtins konkretų teisinį pagrindą panaudoti užstato davėjo, kuris nėra baudžiamojon atsakomybėn traukiamas subjektas, įmokėtą užstatą baudos baudmės įvykdymui ar civilinio ieškinio patenkinimui.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu siūlomi įtvirtinti BPK 133 straipsnio pakeitimai užtikrins aiškų ir visapusiškai pagrįstą kardamosios priemonės užstato skyrimo mechanizmą. Manytina, kad siūlomi BPK pakeitimai *pozityviai paveiks suėmimo skyrimo praktiką*, kadangi bus įtvirtinti aiškūs pagrindai pritaikyti efektyvią kardomąją priemonę – užstatą, net ir pirminėse baudžiamojos proceso stadijose. Siūlomas įtvirtinti teisinis reglamentavimas *iš esmės išspręstų* šiuo metu praktinėje kardomųjų priemonių skyrimo ir keitimo veikloje egzistuojančias problemas, susijusias su suėmimo pakeitimu į užstatą bei įtariamojo teisės žinoti konkretų mokėtino užstato dydį, kurios išsamiai atskleistos aiškinamojo rašto 1 ir 3 dalyse.

2. Siekiant užtikrinti, kad aukščiausiųjų grandžių teismai (apygardų ir Lietuvos apeliacinis teismas) efektyviau panaudotų turimus žmogiškuosius išteklius, teisėjų kompetencijas bei patirtį nagrinėjant tik pačias sudėtingiausias baudžiamąsias bylas, ir atsižvelgiant į šio aiškinamojo rašto 3 dalyje išdėstytus argumentus, susijusius su pertekliniu ir nepagrįstu apygardų teismų darbo krūviu, Įstatymo projekto 2 straipsniu yra siūloma keisti BPK 168 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą apskundimo tvarką, atsisakant galimybės ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartį skųsti BPK X dalyje nustatyta tvarka aukštesniajam (apygardos) teismui. Taip pat, vadovaujantis analogiškais motyvais, Įstatymo projekto 3 straipsnio 2 dalimi yra siūloma atsisakyti galimybės skųsti prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą BPK X dalyje nustatyta tvarka aukštesniajam (apygardos) teismui. Tačiau, atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, jeigu BPK 212 straipsnio 1 ir 2 punkto pagrindais ikiteisminį tyrimas nutraukiamas ne prokuroro nutarimu, o tiesiogiai ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi, šią nutartį ir toliau būtų galima skųsti BPK X dalyje nustatyta tvarka. Kartu pažymėtina, kad Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalimi yra keičiama BPK 214 straipsnio 2 dalyje nustatyta ikiteisminio tyrimo teisėjo priimamo sprendimo forma, kurios pagrindu yra patvirtinamas prokuroro nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą BPK 212 straipsnio 3-9 punkto pagrindais, numatant, kad tokiu atveju ikiteisminio tyrimo teisėjas prokuroro nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą galėtų patvirtinti tik nutartimi. Manytina, kad Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai, susiję su nutarimų atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą ar ikiteisminio tyrimo nutraukimu apskundimo mechanizmu, *ženkliai prisidės*⁸ prie aukštesnės instancijos (apygardos) teismų darbo krūvio subalansavimo, užtikrinant, kad apygardų teismai galėtų labiau koncentruotis į jų kompetenciją atitinkančių sunkiausių ir sudėtingiausių baudžiamųjų bylų nagrinėjimą, *kartu išlaikant* pakankamą aptariamų procesinių sprendimų apskundimo mechanizmą, kuris objektyviai ir visapusiškai gali išnagrinėti suinteresuotų baudžiamojos proceso subjektų motyvuotus skundus dėl savo esme dažnai mažiau sudėtingų ikiteisminio tyrimo klausimų.

Atsižvelgiant į šio aiškinamojo rašto 3 dalyje išdėstytus argumentus, Įstatymo projekto 4 straipsniu siūloma išplėsti BPK 225 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sunkių nusikaltimų, dėl kurių baudžiamąsias bylas pirma instancija nagrinėja apylinkių teismai, sąrašą, papildant jį sunkiais

⁷ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019-02-25 nutartis T-22-327/2019 ir kt.

⁸ Kaip minėta, 2017 m. aptariamo pobūdžio prokurorų nutarimų, kuriuos galima skųsti iki pat apygardos teismų, buvo priimta net 57 tūkst.

nusikaltimais, įtvirtintais BK 151 straipsnio 2 dalyje, 181 straipsnio 2 dalyje, 183 straipsnio 2 dalyje, 184 straipsnio 2 dalyje, 199 straipsnio 3 ir 4 dalyse, 199¹ straipsnio 2 dalyje, 199² straipsnio 2 dalyje, 200 straipsnio 2 dalyje, 220 straipsnio 2 dalyje, 246 straipsnio 2 dalyje, 253 straipsnio 2 dalyje. Pažymėtina, kad siūlomi įtraukti nusikaltimai pagal savo pobūdį, pavojingumą bei sudėtingumą *atitinka ne tik jau šiuo metu* apylinkės teismuose pirma instancija *nagrinėjamas baudžiamąsias bylas*, bet ir atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, siūlomi įtraukti sunkūs nusikaltimai laikytini mažesnio sudėtingumo. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad praplėtus aptariamą nusikalstamų veikų sąrašą, *itin pozityviai būtų įtakotas* apygardų teismų ir Lietuvos apeliacinio teismo darbo krūvis. Įvertinus nacionalinės teismų administracijos viešai pateiktus 2018 m. duomenis, apie pirma instancija išnagrinėtas baudžiamąsias bylas, pažymėtina, kad Įstatymo projektu siūlomi įtvirtinti sunkūs nusikaltimai sudarė daugiau kaip 50% apygardų teismų darbo krūvio pirmoje instancijoje (išnagrinėtos 576 baudžiamosios bylos iš 2018 m. išnagrinėtų 1008 baudžiamųjų bylų pirma instancija), o jų perkėlimas į apylinkės teismus, šių teismų darbo krūvi padidintu tik 3% (apylinkės teismuose 2018 m. pirma instancija išnagrinėtos 18998 baudžiamosios bylos). Neabejotina, kad Įstatymo projektu siūlomi įtvirtinti pateikimai leis aukščiausiųjų grandžių teismams pilna apimtimi nukreipti turimus žmogiškuosius išteklius bei panaudoti kompetentingiausių ir didžiausią patirtį turinčių teisėjų žinias pačių sudėtingiausių baudžiamųjų bylų nagrinėjimui bei kokybiškesnei apeliacijai.

3. Įstatymo projekto 5 straipsniu yra siūloma nustatyti vėlesnę Įstatymo projekto įsigaliojimo datą (2021 m. sausio 1 d.) ir pavesti Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui iki 2020 m. gruodžio 31 d. priimti atitinkamus įgyvendinamuosius teisės aktus, kadangi priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, reikės atnaujinti generalinio prokuroro įsakymus bei galimai atlikti informacinės baudžiamojo proceso sistemos (IBPS) atnaujinimo darbus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatoma, kad Įstatymo projektas neigiamų pasekmių neturės.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

9. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

10. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras iki 2020 m. gruodžio 31 d. patvirtins šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks. Įstatymo projektas leis sutaupyti lėšas, kadangi, tikėtina, bus taikoma mažiau suėmimų, kartu padidės atvejų, kada įmokėta užstato suma pereis valstybės nuosavybei.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo specialistų vertinimų ar išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „Baudžiamojo proceso kodeksas“, „kardomoji priemonė“, „užstatas“, „teisingumas“, „atsisakymas pradėti ikiteisminį tyrimą“, „ikiteisminio tyrimo nutraukimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra